

МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ

У статті розкривається зміст та структура психологічної готовності педагогічного працівника до впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів. Здійснено експериментальну перевірку прийнятої моделі психологічної готовності педагогічного працівника до впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій. Визначено вагомість кожного з компонентів зазначеної готовності.

Ключові слова: психологічна готовність, інформаційно-комп'ютерні технології.

В статье раскрывается содержание и структура психологической готовности педагогического работника к внедрению информационно-компьютерных технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных учебных заведений. Осуществлена экспериментальная проверка принятой модели психологической готовности педагога к внедрению информационно-компьютерных технологий. Определена весомость каждого из компонентов указанной готовности.

Ключевые слова: психологическая готовность, информационно-компьютерные технологии.

In the article revealed the content and structure of the psychological readiness of teaching staff to the introduction of information and computer technologies in the educational process in secondary schools. Introducing the accepted model of psychological readiness of teachers to the introduction of information and computer technology; defined weight of each component of this commitment.

Key words: psychological preparedness, information and computer technology.

Постановка проблеми. У сучасній науці при розгляді проблем упровадження сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій малодослідженим залишається психологічний аспект та психологічна готовність педагогів до цього процесу. Вивчення психологічної готовності педагогічних працівників до використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) дозволить пришвидшити та удосконалити процес їх

упровадження у навчально-виховний процес в умовах інноваційного розвитку освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах інноваційного розвитку освіти значна кількість учених (В. Ю. Биков [1], І. Ф. Прокопенко [2], А. М. Гуржій [3] та ін.) порушують у своїх дослідженнях проблеми впровадження сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес.

Проте, як засвідчує здійснений нами аналіз психолого-педагогічної літератури, поняття *«готовність до використання ІКТ»* немає глибокого наукового пояснення. Значно краще вивчені та розроблені питання готовності людини до праці та певної професійної діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що на сьогодні не здійснено жодного теоретико-експериментального дослідження з метою вивчення психологічної готовності педагогічного працівника до використання ІКТ. Відсутні також дослідження, в яких системно розглянуто взаємозв'язок окремих компонентів означеної готовності, динаміку її розвитку, особливості становлення залежно від індивідуальних, вікових характеристик особистості та умов навчання і професійної діяльності педагога.

Метою статті є визначення моделі психологічної готовності педагогічного працівника до використання та впровадження ІКТ у навчально-виховний процес та її перевірка на ефективність.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, найповніше представлену готовність можна вивчити лише на основі системно-структурного аналізу, на необхідність використання якого в наукових дослідженнях вказує цілий ряд учених. Такий аналіз дозволяє виявити певні якості, властивості особистості майбутнього фахівця, вивчити динаміку їх розвитку, взаємозв'язок, вплив на результати професійної діяльності.

На початковому етапі дослідження нами було висунуто припущення, що психологічна готовність особистості до роботи з ІКТ являє собою складну, інтегральну властивість людини, яка характеризує її придатність до виконання вимог професійної діяльності. Структуру означеної готовності складають такі чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційна готовність, когнітивна, операційно-процесуальна та емоційно-вольова.

Мотиваційна готовність може бути розкрита лише в контексті проблеми мотивації діяльності взагалі і є однією з актуальних у сучасній психології. Її вивчення полягає в аналізі причин і факторів, які спонукають, ініціюють, спрямовують, посилюють та підтримують активність людини на шляху до поставленої мети.

Когнітивна готовність характеризується рівнем розвитку знань з ІКТ, необхідних педагогу у професійній діяльності.

Операційно-процесуальна готовність визначається сформованістю в педагога практичних навичок та вмінь роботи з комп'ютером, розвитком психічних пізнавальних процесів (відчуттів, сприймання, мислення, пам'яті, уяви тощо), які сприяють результативності професійної діяльності.

Під емоційно-вольовою готовністю до використання ІКТ ми розуміємо здатність особистості свідомо регулювати свою поведінку або дії в будь-яких ситуаціях роботи із засобами ІКТ.

На основі прийнятої нами моделі психологічної готовності педагогічного працівника до використання ІКТ було поставлено завдання щодо її експериментальної перевірки. З цією метою було обрано групу педагогів у кількості 32 осіб. Для отримання показників психологічної готовності до такої діяльності використовувалися методики, які певною мірою допомагали оцінити рівень розвитку всіх чотирьох її компонентів. Результати опитування педагогів звірялися з оцінкою експертів та вносилися до зведеної таблиці. На основі методом рангової кореляції (за Спірменом) були побудовані матриці кореляцій для всіх показників тестів та анкет. Аналогічним чином будувалися матриці кореляцій для всіх складових психологічної готовності особистості до діяльності: мотиваційної, когнітивної, операційно-процесуальної та емоційно-вольової. Для змістовного аналізу і перевірки достовірності нашої гіпотези щодо можливості виділення чотирьох компонентів готовності нами був використаний факторний аналіз. Відповідно до теорії “двох факторів” Спірмена, дисперсія кожного показника (відповіді, групи відповідей) визначалася як генеральним (загальним) фактором, так і одиничними (частковими), кількість яких дорівнювала кількості показників (відповідей) в анкеті (тесті). В основу розв’язку матриці кореляцій покладено однофакторну модель Спірмена, методика якої детально описана в наукових працях [4].

Нами також було виконано факторизацію, вираховані залишкові коефіцієнти кореляції, факторну вагу кожного показника, визначено ймовірність того, що залишкові коефіцієнти кореляції характеризують (із середнім значенням, рівним нулю) похибки саме даного методу вимірювання, а не наявність ще одного чи кількох факторів, що впливають на результати опитування. Підрахунки основних показників здійснювалися за методикою, описаною в роботі [4]. У таблицях 1, 2 представлено результати підрахунків матриці кореляції і факторної матриці.

Таблиця 1

Матриця кореляцій за факторним аналізом психологічної готовності педагога до використання комп’ютерної техніки

Показники	1	2	3	4
1. Мотиваційна готовність	–	0,442	0,326	0,447
2. Когнітивна готовність	0,442	–	0,297	0,143
3. Операційно-процесуальна готовність	0,326	0,297	–	0,223
4. Емоційно-вольова готовність	0,447	0,143	0,223	–

Дані таблиці свідчать, що між виділеними нами компонентами психологічної готовності існує тісний кореляційний зв’язок. Особливо вагомий вплив мотиваційна готовність має на когнітивну, операційно-процесуальну та емоційно-вольову готовності.

У структурі психологічної готовності педагога до роботи з ІКТ найбільшу вагу має мотиваційна готовність, а найменшу – емоційно-вольова.

Як відомо, числові значення факторної ваги можуть знаходитись у проміжку від нуля до одиниці. Чим менше числове значення приймає факторна вага того чи іншого показника, тим нижчий рівень його розвитку і тим слабше він впливає на загальну психологічну готовність.

Таблиця 2

**Матриця, отримана однофакторним розв'язком
факторного аналізу психологічної готовності педагога
до використання комп'ютерної техніки**

Показники	Факторна вага
1. Мотиваційна готовність	0,815
2. Когнітивна готовність	0,445
3. Операційно-процесуальна готовність	0,568
4. Емоційно-вольова готовність	0,374

Установлено, що виділені нами компоненти психологічної готовності (мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний та емоційно-вольовий) із високою ймовірністю визначають тільки один генеральний фактор, яким є психологічна готовність педагога до використання комп'ютерної техніки.

Таким чином, враховуючи результати аналізу проблеми психологічної готовності педагогічного працівника до впровадження та використання ІКТ, можна стверджувати, що проблема психологічної готовності педагога до впровадження та використання ІКТ – надзвичайно актуальна, суспільно значуща, проте на сьогодні практично не розроблена. Професійна діяльність педагогічного працівника є складною полімотивованою діяльністю, що характеризується наявністю комплексу емоціогенних, стресогенних факторів і, відповідно, вимагає вивчення та формування психологічної готовності до роботи з ІКТ.

У подальших дослідженнях на основі розробленої моделі плануємо вивчення особливостей стану кожного з елементів готовності з метою формування психологічної готовності педагогічного працівника до роботи з ІКТ та їх упровадження у навчально-виховний процес в умовах інноваційного розвитку освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкта інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 35-38.

2. Прокопенко І. Ф. До питання інформатизації вищих педагогічних навчальних закладів / І. Ф. Прокопенко, В. Ю. Биков, С. А. Раков // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002. – № 4. – С. 8-13.

3. Гуржій А. М. Інформатизації і комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів України – 20 років / А. М. Гуржій, В. Ю. Биков, В. В. Гапон [та ін.] // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 5. – С. 3-11.

4. Суходольский Г. В. Основы математической статистики для психологов / Г. В. Суходольский. – Л. : ЛГУ, 1972. – 429 с.

Дата надходження до редакції: 16. 11. 2012 р.